

“Azərbaycan” qəzetinin 318-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar ertəsi, 10 noyabr 1919-cu il, nömrə 318

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 16 səfərül-müzzəffər sənə 1338. 10 təşrini-sani 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919 sənə noyabrın 10-da bazar ertəsi gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-335

SİRK “MODERN”

Düşənbə [bazar ertəsi] günü noyabrın 10-nda 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Gənc Əli ilə Boqatiryovun ikinci çıxışı; bunlardan hankısı qalib gələcəkdir; 2-nci: Naməlum ilə Raqenbaum; 3-ncü: Oleynikov ilə Makarov. Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, tamam olacaq 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Qeyd: Sabah təşrini-saninin 11-ndə məşhur rus pəhləvanı Boqatiryovun benefisidir.

41024

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrini-saninin (noyabrın) 11-də axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

“Trablis müharibəsi yaxud Ulduz”

Cəfər Cabbarzadənin əsəri, 5 məclisdə.

Həmin faciə Trablisdə türklərlə İtalyanlar arasında olan müharibəni təsvir edir.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Cümə günü təşrini-saninin (noyabrın) 14-ü (səfərül-müzzəffər ayının 20-si)ərbəin gününə təsadüf etdiyindən, teatro tamaşası olmayacaqdır.

Gələcək tamaşa:

Səşənbə günü təşrini-saninin (noyabrın) 18-də

“Siyavuş”

Dövləti Teatro heyəti vəkili:

M. Ə. Sidqi

T-335

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

8 təşrini-sani iclası

Iclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Mehdi bəy Hacınskinin katibliyi ilə saat 12:20 dəqiqədə açılır.

Sədr iclası açaraq ruznameyi-müzakirənin [müzakirə gündəliyinin] keçən iclas tərəfindən qəbul edildiyini bildirərək, daxil olmuş məktubları elan edir. Onların birincisi sosialistlərin sorğusudur ki, iclasın axırında elan ediləcəyini bildirir. Məclisi-Məbusan üzvlərindən Hacı Hüseyin Əfəndizadə məzuniyyətdən qayıtmadığı üçün və məzuniyyətindən 15 gün keçdiyi halda heç bir məlumat vermədiyindən Parlaman üzvlüyündən xaric edilir.

Parlaman üzvləri Qərib Kərimov, Əs-rəf Tağıyev şəxsi işlərindən dolayı birincisi 1 ay, ikincisi 15 gün məzuniyyət istəyirlər.

Bunların hərəsi öz vaxtlarında məzuniyyətdən istifadə etdikləri üçün Parlamanın müsaidəsi istənilir. Hər iki üzvə istədikləri məzuniyyət verilir. Sonra növbədəki məsələyə – teatro tamaşalarından alınan vergilərin tənqisi [azaldılması] haqqında qanun layihəsinin 3-cü qıraətinə keçilir. Etirazsız qanun layihəsi qəbul edilir.

2-ci məsələyə – Ağstafa gömrükxanasının ştatının qüvvətləndirilməsi haqqında qanun layihəsinin 3-cü qıraətinə keçilir. Qanun layihəsi etirazsız olaraq 3-cü qıraətdə qəbul edilir. Yalnız 2-ci maddəsinə varid [daxil] olan bir təklif əlavə edilir. Təklifdə denilir ki, tamojna məmurlarının ev və mənzil cəhətindən istirahətləri təmin edilsin.

Növbədəki 3-cü məsələyə – Azərbaycan dəmiryol mövqifində [stansiyasında] Xudat və Yalama mövqifləri posta və teleqraf şöbələrinin məmuru siyahısı haqqında qanun layihəsinin 3-cü qıraətinə keçilir. Qanun layihəsi etirazsız olaraq 3-cü qıraətdə qəbul edilir.

Növbədəki 4-cü məsələyə – Posta və Teleqraf Nəzarəti məmurlarının ixtisarı haqqında qanun layihəsinin 3-cü qıraətinə keçilir. Bu da biduni-müzakirə [müzakirəsiz] qəbul edilib, 5-ci məsələyə – 13 oktyabrda Parlaman tərəfindən qəbul edilən İstinaf Məhkəməsinə [Məhkəmə Palatasında] bu vaxtadək baxılmaqda olan bəzi işlərin sülh məhkəmələrinə verilməsi xüsusunda qanun layihəsinə bir qeyd əlavə edilməsinə keçilir.

Məruzəçi sifəti ilə **Şəfi bəy [Rüstəmbəyli]** izahat verir. Deyir ki:

Sabiqdə Parlaman tərəfindən bir qanun layihəsi qəbul edildi. O qanun layihəsi mövcubincə [qanun layihəsinə əsasən], bəzi işlər istinaf məhkəmələrindən sülh məhkəmələri ixtiyarına keçdi. Bu surətdə bir çox baxılmamış işlər gərək istinaf məhkəmələrindən sülh məhkəmələrinə keçsin. Onsuz da sülh məhkəmələrinin işi çoxdur. Binaənileyh [ona görə], həman qanuna bir qeyd əlavə edilir ki, o tarixədək istinaf məhkəmələrinə həvalə edilmiş işlər sülh məhkəmələrinə qayıtmayıb, istinaf məhkəməsinə baxılsın, bundan sonrakı işlər sülh məhkəmələrinə verilsin.

Qanunun əsasları üzərində danışan olmadığından, 2-ci qıraətinə keçilib qəbul edilir, 3-cü qıraəti gələcək iclasa buraxılır. Növbədəki Sosialistlər fraksiyonunun sorğusudur.

Sədr izahat verir ki, keçən iclasda Sosialistlər fraksiyonu hökumətə verdikləri suala verilən cavabdan qənaət hasil etmədiklərindən, istizah [sorğu] surətində mövqeyi-müzakirəyə vəz edilir [müzakirəyə çıxarılır]. Sual müəlliflərindən birincisi Əhməd Pepinov iclasda olmadığından, söz ikinci şəxsə – Səməd ağa Ağamalıoğluna verilir.

Səməd ağa – Nitqində deyir ki, sabiqdə hökumət Gəncədə olarkən 50 min manat buraxılmışdı ki, əşya və ləvazimat alınsın. Hökumət yenidən 1 milyon para buraxmışdır. Bu barədə Parlaman heç bir xəbər verməmişdir. Keçən dəfə verdikləri bəyanat bizi qane etmədi. Onun üçün biz bunun istizah surətinə salınmasını istədik.

Sorğunun müzakirəsi gələcək iclasa buraxılaraq, ikinci sorğuya keçilir. Bu sorğu da Sosialistlər tərəfindən Ziraət [Əkinçilik] və Əmlak nazirinə verilmişdir.

Katib **Mehdi bəy [Hacınski]** sorğunu oxuyur:

“Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi cənablarına. İşbu sorğumuzun Ziraət nazirinə verilməsini rica edirik. Ziraət Nəzarətində hökm sürən qaydalar qanuni bir hökumətə yaraşası deyil. Nəzarət kəndlilərə kömək edəsi yerdə, onların haqlarının paymal olmasına [tapdalanmasına] dəxi yol verir.

O cümlədən Ərəş uyezdi [Ağdaş qəzası] Bəydilli camaatı ilə mülkədar Süleyman bəy Sultanovun arasında olan münaziəni [çəkişməni] müzakirə edib, Ziraət naziri Qardaşov cənabları sentyabrın 23-də kənd vəkilləri Məhərrəm Hacı Mirzə oğlu və Muxtar Hacı Əbdülhəmid oğlunun ərizələri üstündə öz qətnaməsini yazıb və yerinə dəxi

lazımı binagüzarlıq etmiş [sərəncam vermiş] və onunla kəndliləri haqlı diləklərində razı sala bilməmişdir. Fəqət nazir burada olmadığı vaxtda, onun köməkçisi Hidayət bəy Sultanov öz əmisi oğlu olan mülkədar Süleyman bəy Sultanovun təvəqqesinə görə nazirin qətnaməsini və binagüzarlığını oktyabrın 16-da 1753 nömrəli qərar ilə pozub, həman məsələni bəyin lehinə kəsmiş və bununla böyük şər və ədavətə yol vermiş. Çünki mülkədar Sultanov haman yeri, sahibləri olan Bəydilli camaatının əlindən bilmərrə almaq üçün polis idarəsinin gücü ilə qonşu kəndinə verir və bununla iki kəndin əhalisi arasında qeyli-qala [söz-söhbətə] səbəbiyyət törədir. Buna görə biz Ziraət nazirindən soruşuruq:

1) Köməkçisinin, onun verdiyi əmr-naməni pozub başqa bir əmr verməsi nə haqq və qanun ilə olur?

2) Köməkçisi Hidayət bəy Sultanov cənablarının öz əmisi oğlu istəyəndə tərəfeyn [iki tərəf] arasında həkəm [arbitr] olub da, kəndlilər lehinə olan qərarı pozub da, öz qohumu üçün kəsməyi qanunən deyilsə də, moral nöqtəyi-nəzərindən qəbul ediləsidirmi?

3) Mülkədar ilə rəiyyət arasında ixtilaflarda hökumətin rəiyyətin tərəfini saxlayacağı və ədaləti böylə yerinə yetirir.

İştə bu suallarımıza cavab verilməsini rica edirik.

Sosialistlər fraksiyonu adından:
Ağamalıoğlu Səməd ağa, Əbilov İbrahim, Qarayev Əliheydər, Rzayev Bağır, Camalbəyov Qasım.”

Sorğunun qıraətindən sonra söz sorğu müəllifi Səməd ağa Ağamalıoğluna verilir.

Ağamalıoğlu - Uzun nitqində deyir ki, hökumətlərdə öylə mühüm məsələlər var ki, onlara əhəmiyyət verməli, o məsələdə xalqla bir növ politika ilə dolanmalıdır. Bu məsələlərdən birisi də torpaq məsələsidir ki, bu xüsusda hökumətin gərək müəyyən bir fikri, möhkəm bir məsləki olsun.

Natiq hökumətin torpaq məsələsində möhkəm siyasətini görmədiyini izhar edir. Buna da səbəb Bəydilli camaatının Bala Yengicə mülkədarı Süleyman bəy Sultanovdan etdiyi şikayət üzərinə torpaq nazirinin verdiyi mütəəddid [çoxsaylı] qərarlardır.

Natiq göstərir ki, Bəydilli kəndi camaat vəkilləri nazirə müraciət edib, kəndi yerlərinin az və kifayətsiz olduqlarını məlum etmişlər. Sabiqdə ədikləri qonşu Bala Yengicə kəndi torpağından bir qədərini onlara güzəşt edilməsini istəmişlər. Nazir də kəndlilərin haqlı tələblərinə sərəncam vermiş, əmr etmişdir ki, Bala Yengicə kəndinin yeri Bəydilli kəndinə verilsin. Bəydilli camaat vəkilləri bu əmri alıb kəndlilərinə qayıtdıqdan sonra Bala Yengicə kəndinin mülkədarı Süleyman bəy Sultanov Bakıya gəlmiş, nazir burada olmadığından nazir müavini Hidayət bəy Sultanova müraciət etmiş, xahiş və təvəqqe ilə vəzirin verdiyi əmri ləğv etdirmişdir.

Natiq əlavə edir ki, burada nəzərdiqqəti cəlb edən bir fəqərə [hadisə] var ki, o da Süleyman bəyin Hidayət bəylə qohum və əmioğlu olduğudur.

Sonra natiq əski rus qanunlarında yerdən bəylərin və rəiyyətin nə surətlə istifadə etməsindən bəhs edir. Deyir ki:

Keçmiş rus zakonunda rəiyyətin yeri

öz əlində qalardı. Heç kəs onu əlindən ala bilməzdi. Əgər rəiyyət özü qətnamə etsəydi ki, biz bu yerdən əl çəkərik, yenə o, qanuni hesab edilməyib, gərək onu Senat təsdiq edəydi. İş böylə olan surətdə Hidayət bəy Sultanov nə səlahiyyətlə rəiyyətin yerinin əlindən çıxıb mülkədara verilməsinə əmr vermişdir?

Mabədi var

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

8 təşirini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Fin körfəzi sahili dairəsində bizim yürüş edən qoşunlar Krasno-Tuskinin 30 fərsəx cənub-qərbində bir neçə kəndlər işğal etmişdir. Krasnosel yolu dairəsində düşmənin şiddətli müqavimətini bizim hissələrimiz dəf etmişdirlər. Krasnoye Selonun 38 fərsəx qərbində Kastov kəndini tutdular. Baltik dəmiryolu dairəsində Qatçinadan 30 fərsəx qərbə tərəfimizdən bir neçə kənd işğal edilmişdir. Bütün cəbhədə ricət edən [geri çəkilən] Yudenic ordusunun təqibi davam edir. Axırncı vuruşmalarda 100-dən yuxarı əsir və bir neçə mitralyoz alınmışdır. Luj dairəsində bizim qoşunlarımız düşməni təqib edərək Volosovo mövqifinin [stansiyasının] 8 fərsəxliyinə çatmış və Yam-

burqun 25 fərsəx cənub-şərq tərəfində vuruşmada davam edirlər. Yüzə qədər əsir və mitralyoz qənimət alınmışdır.

Qdov cəbhəsində bizim hissələrimiz şiddətli hücumla Qdov şəhərini alıb 20 fərsəx Qdovdan şimala hərəkət etmişlərdir.

Kiyev cəbhəsində kəşfiyyat əməliyyatı.

Çerniqov dairəsində - Bizim hissələrimiz Çerniqov altında məqhur edilmiş [əzilmiş] düşməni Desna nəhrinin sol kənarına sıxışdırmada davam edir.

Sefsk dairəsində - Tərəfimizdən Sefsk işğal edilmişdir. Düşmən pərakəndə bir surətdə şimal-qərb tərəfə ricət edir.

Kursk cəbhəsində - Qırmızı qoşunlarımız düşmənin şiddətli müqavimətini sındıraraq Maloarxangel'ski və ondan cənub-qərb tərəfə olan bir neçə kəndi işğal etmişdirlər.

Voza mövqifi dairəsində süvərəmiz şiddətli hücum ilə düşmən arxasındakı dəmiryol xəttini təxrib etmişdir.

Liven dairəsində yürüşümüz müvəfəqiyyətli bir surətdə davam edir. Tsaritsın cəbhəsində Tsarevin 8 fərsəx qərbində vuruşma davam edir.

Ural dairəsində yenidən Qırmızılar cənub tərəfə yürüşə keçmişdirlər.

Petropavlovsk dairəsində - Petropavlovskdan şərqə tərəf bizim hissələrimiz hərəkətə başlamışdılar. 44-cü alayın ərkanı [qərgahı], partizan dəstələrinin 2 rəisi və 900 nəfərdən yuxarı əsir alınmışdır.

İşim dairəsində - İşimdən 80 fərsəx şərqə olan Şanqot mövqifini işğal etdik. Burada əlimizə tamamilə 4-cü atıcı alayı və firqə ərkanı keçmişdir. Tobol dairə-

sində Ust-İşimi almaqdan ötrü vuruşma davam edir.

Oktyabr bayramı

Kazan - Bayram nümayişatında iki yüz mindən yuxarı əmələ [fəhlə], Qırmızı ordu nəfəratı [əsgərləri], tələbələr və qeyriləri iştirak etməkdə idi. Gecə bütün dairə dumalarında, teatrolarda tamaşalar verildi. Üç günlüyə əhalinin çörək payları artırılmışdır. Əhaliyə bundan əlavə və hər nəfərə 10 manat, uşaqlara pulsuz nahar verilmiş və şirniyyat paylanmışdır.

Nijni Novqorodda Marks və Lenina nişangahlar güşad edilmişdir [abidələr açılmışdır]. Küçələrdə çörək və qəndlə dolu avtomobil və arabalar gəzirlərdi. İctimagaqlar [toplanma yerləri], klublar, teatrolar həpsi məmlu [dolu] idi.

Klemanso Kölnədə

Strasburqdan işar edilir [xəbər verilir]: Çaharşənbə günü Klemanso Köln şəhərinə əzimət etdi [yola düşdü]. Reyn körpüsünü Klemanso keçdikdə ehtiram qaraqolu qoyulmuşdu. Almaniya hökumət məmurları müşarünileyhi [adı çəkilən şəxsi] Almaniya sahilində istiqbal etmişdirlər [qarşılamlılar].

Bələdiyyə rəisi, Klemansoya təbrik nitqi ilə müraciət edərək demişdir ki, bizim limanımızı ziyarət etməyinizdən razı qalacağınıza ümidvaram. Klemanso cavab olaraq demişdir: “Sizi inandırırım ki, mənim tərəfimdən hər nə ki lazımdır ediləcəkdir.” Sonra Şura rəisi Köln limanını və sülh müahidənaməsi mövcibi [sazişi şərtləri] ilə məhv edilməsinə qərar verilən Kirxbarx tabyasını [istehkamını]

nəzərdən keçirmişdir. Klemanso məmnuniyyətlə tərxis işlərinə baxmış və gecə Elzasdan hərəkət etmişlərdir.

Almaniyada tətil hərəkətləri

Almaniyada tətil hərəkətləri şiddətlənməkdədir. Almaniya hökuməti ümumi tətilin qarşısını almaq üçün bir bəyannamə nəşr etmişdir. Hərgah Amerika mədən və dəmiryol əməlləri özlərinin tətil hədələrini qovldən feilə [sözdən əmələ] gətirərsələr, bir aydan sonra Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] tətilçilərin miqdarı üç milyona varacağını İsveçrə qəzetələri xəbər verirlər.

Finlandiya hökumətinin imtinası

Finlandiya hökuməti məmləkətin daxili vəziyyətini və Müttəfiqlərin Finlandiya hökumətinə rəsmən hərbi hərəkətdə iştirak etmək təklifində bulduqlarını göstərərək, Yudenicə hərbi müavinətdə bulunmaqdan imtina etmişdir.

Denikin arxasında

Denikin arxasında iğtişaçılar tərəfindən Uluzovaya və Qrişno mövqifləri işğal edilmişdir. Yekaterinoslav altında Nikitovka mövqifi yaxınlığında vuruşmalar [davam] edir. Kubanda zabitlər əleyhinə iğtişaş baş vermişdir. Kiyevdə talanlar davam etməkdədir. Talan qurbanlarının miqdarı 8 minə qəribdir. Ağ qvardiya nəfəratı evlərə girərək əhalini güllələyirlər.

Almaniyada kömür qəhətliyi

Nauen - Manheym və Karlsruədə kömür yoxluğundan tramvay hərəkəti

dayandırılmışdır. Kinematoqraflar bağlanmış, qəzetələr çıxmıyır. Sərnışin hərəkəti qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Misirdə ümumi iğtişaş

Moskva - Misirdə ingilislərə qarşı ümumi iğtişası-inqilabi əmələ gəlmişdir. Müvəqqəti hökumət təşkil edilir.

Qdov şəhərinin alınması

Moskva - Yudenicə bu vaxta qədər vurulmuş zərbələrin hamısından artıq Qdov şəhərinin alınmasıdır. Bizim hissələrimizin yürüşü – ələlxusus Qdov dəstələrinin – o qədər ciddidir ki, ağlara araba və mərmilərini xilas etməyə imkan verməyib, ricət [geri çəkilmə] məqamında vuruşmağa məcbur edirlər. Bəzi məlumatlara görə, Estoniya ağlar üzərinə sərhədini qapamışdır. Yudenicə hər tərəfdən zərbə zərbə üstündən vurulmaqdadır.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

“Exo de Pari” qəzetəsi Hollandiyadan intişar etməkdə [yayımaqda] olan şayiələrə istinadən, Almaniya hərbi mühimmat hazırlayan zavodları sərmayələrini iki qat artırdığını və sülh müahidənaməsinə [sazişinə] baxmayaraq, Almaniyanın külli miqdarda hərbi ləvazimat hazırladığını xəbər verir.

Romaniya

Amerika qəzetələri romaniyalıların macar torpağını işğal etdikləri və bundan dolayı onlar özlərinə məsul hökumət intixab edə [seçə] bilmədikləri üçün Romaniya Sülh Konfransı işlərinin tamam olmasına mane olduğunu xəbər verirlər.

Buna görə Ali Şura bütün diqqətini Bükreşə [Buxarestə] vermiş və srağagün Romaniya hökumətinə verilən notanın cavabını gözləməkdədir.

Petroqrad cəbhəsində

Ağ latış qəzetələrinin verdikləri xəbərlərə görə, Bremont qoşunları [arasında] Bavariyada spartaklılar iğtişasını yatırtmaqda iştirak edən Berqoldun Könüllü ordusu dəxi vardır.

İngiltərə üçün Rusiya malları

Cənub Rusiyadan İngiltərəyə aparılan bütün mallar gömrük vergisindən azad edilmişlərdir.

Litvada mühasireyi-əsgəriyyə

“Lokal-Anzeyqer” Lehistanın [Polşanın] hər bir hücumuna qarşı bütün Litvada idareyi-mühasireyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi rejim] elan edilmiş olduğunu bildirir. Əfkari-ümumiyyə [camaat] Lehistan mülkədarlarının Litvadan çıxarılmasını tələb edir.

Vilson və Cəmiyyəti-Əqvam

İsveçrə qəzetələrinin verdikləri məlumata görə, Vilson Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyətində] sədarətdən imtina etmək fikrindədir.

(Zaqafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radyo xəbərləri)

Avstriyada Müttəfiqlər müfəttişi

Avstriyanın Versal müahidənaməsinə [sazişinə] əməl etməkdən ötrü təşkil edilən Beynəlmüttəfiqin [Müttəfiqlərərası] Müfəttiş Komissiyası Parisdən Vyanaya azim oldu [yola düşdü].

Ağ ordunun təchizi

Ali Şura hərbi zamanında almanlardan alınan bütün hərbi mühimmat və ləvazimatın Kolçak və Denikin ixtiyarına verilməsini qərara almışdır.

Cəmiyyəti-Əqvam

Ali Şura Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] İcraiyyə Komitəsinin əvvəlinci iclası üçün Parisi intixab etmişdir [seçmişdir].

QƏZETƏLƏRDƏN

Lloyd Corcun nitqi

Londrada Beynəlmiləl Camaat Qardaşlığı Konqresində Lloyd Corc siyasəti-hazirə haqqında atıdiki [aşağıdakı] nitqi irad etmişdir [söyləmişdir]:

“Öylə adamlar var ki, insaniyyətin ortadan qaldırıldığını bu vaxta qədər anlamayırlar. Biz cahanın şimdiki kimi görmədiyi ağır təcrübələr altından yenidən çıxmışıq. Bundan sonra heç bir şeyin əvvəlki qayda üzrə qalması mümkün deyildir. 1914-cü sənəsi ağustosunda Avropanın üç hissəsi mütləqiyyət binası üzərində müstəhkəmcəsinə caygir olmuş [məhkəmə qərar tutmuş] hökumətlər hakimiyyəti altında idi. Onlar, şu mütləqiyyətlər şimdiki nəradədirlər? Avropanı və bütün cahanı təhdid edən böyük bir ordu sahədən çəkilib, şimdiki polis xidmətini ifa edən bir qaç dəstədən ibarət qalmışdır. Əzim və əsasi təbəddülat da vüqu bulmuşdur. [Böyük və köklü, prinsipli dəyişiklik baş vermişdir.] Əski nizam və qəvaiddin [qaydaların] timsali-müçəssəmləri [kon-

kret nümunələri] olan Hohensollernlər, Habsburqlar və Romanovlar getdilər, bir daha övdət etməyəcəklərdir [qayıtmayacaqlar]. Onların qaib olmaları ilə cahən genişləndi və səlamət oldu.

Şimdi əlaqəyə başlayacağımız cahən böylədir. Lakin nəradə böyük siyasi təğəyyurat [dəyişiklik] vüqu bulmuşdur? Biz məmləkətdə rəy [səsvərmə] haqqına malik olanların ədədini ikiqat, bəlkə üçqat artırdıq. Biz iş gününü büsbütün təməmindən dəyişdirdik. Yeni İngiltərə icadını itmam edəcəkdir [tamamlayacaq] daha böyük bir çox təbəddülat qarşımızda durur.

Mən, məsələn, ümid edirəm ki, əzim silahşorluq [böyük silahlanma] yalnız bir Almaniyada məhv edilməyəcəkdir. Yoxsa o qədər qəhrəmanların tökülən qanları nəfilə [boşa] getmiş olar. İrlanda ilə olan əski ixtilaf bərtərəf edilməlidir [aradan qaldırılmalıdır]. Qaydasız israflar münqəte olar [kəsilər] və cəhalətin qaranlığına bigənə [yad, uzaq] olan yeni İngiltərə yeni həyata başlar da, hər bir israfdan bəri [uzaq], fəqr və faqisədən [yoxsulluqdan və cinayətlikdən] uzaq, zülüm və təzyiq tanımayaraq bir həqiqi məmləkət olar.

Bəzi adamlar vardır ki, zahirən mənim əski qəvaidi [qaydaları] bərpa etmək təhalükündə [arzusunda] bulunurlar başında durduğumu zənn edirlər. Mən bunu edincə, ondan irəli, vəkalətimdən əl çəkərdim. [Mən bunu etməkdənsə, Baş nazirlikdən istefa verməyi üstün tutardım.]”

Lloyd Corc nitqinin xülasəsində bir qaç söz də Cəmiyyəti-Əqvam haqqında söyləmişdir.

“Cəmiyyəti-Əqvam – söyləmişdir o – cəbr və qüvvəni xüsusi adılanə müzakirə və etilaf [razılıqla] əvəz etmək üçün əvvəlinci bir iqdəm [addım] və müşkül bir iqdəmdir. Mütərikədən [atəşkəsdən] bir az sonra ki, Avropa ərazisində bizim mütəəddid [çoxsaylı] xırda dövlətlər təşkil etməmiz təhəqqüq etdi [gerçəkləşdi], mən o etiqadda deyildim ki, xırda millətləri böyükklərin udməsindən müdafiə etmək üçün Cəmiyyəti-Əqvam təsis qətiyyəni lazımdır. O zaman mən bilməyirdim ki, – təbəssüm edərək Lloyd Corc sözüə xitam vermişdir – və xırda millətlərin yek-digərini [bir-birini] udməməsi üçün də Cəmiyyəti-Əqvamın qayğuda bulunması lazım gələcək.”

Mərakeşdə həyəcan

Fasdan [Mərakeşdən] Fransa qəzetələrinə verilən xəbərlərə görə, Mərakeşin Fransaya mütəəlliq [məxsus] hissəsində ərəblərlə Fransa işğal qoşunları arasında müsadimələr [toqquşmalar] vüqu bulmuşdur.

Süfra nahiyəsində Fransa qaraqol qitələri [keşikçi dəstələri] ilə köylərə hücum edən üsyançı Bəni-rəbbən əşirəti [tayfası] miyanında [arasında] vuruşmalar olmuşdur. Üsyançılardan 30 nəfər məq-tul düşmüşdür [öldürülmüşdür].

Tazadan xəbər verirlər ki, Bəni-rəbbən əşirətinin 1500 kişidən ibarət başqa bir dəstəsi Balfurda yeni təsis edilmiş Fransa qaraqol əsgərlərinə təərrüzdə [hücumda] bulunmuşdur. Əsgərlər top və mitralyoz atəşi ilə üsyançıları qarşılamışdır. Təyyarələrin müavinəti ilə üsyançılar tərd edilmişlərdir [qovulmuşlar].

Mərakeşin İspaniyaya mütəəlliq olan hissəsində də üsyançıların işləri fənaləşməkdir. Əl-Ərəşdən hərəkət edən əsgərlər beynəlmiləl məntəqə ilə həmhüdüdü və Fəttahdan Əl-Ərəş və Əl-Hasara doğru gedən yolun ətrafında mütəəddid [çoxsaylı] mövqelər işğal etmişlərdir.

Bu yerləri işğal etmiş Raysuli dəstələri müharibəsi geriyə çəkilməmişlərdir.

“Şərqi Avropa”

İşbu sənə eylülünün 1-dən etibarən Parisdə “Şərqi Avropa” namı ilə ayda iki dəfə bir jurnal nəşr edilməyə başlamışdır. Jurnalın tutduğu yol “Şərqi yeni cümhuriyyətlərini müdafiə etmək”dən ibarət olacaqdır.

Birinci nömrədə heyəti-təhririyyə [redaksiya heyəti] tərəfindən yazılmış baş məqalədə jurnalın proqramı bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] təsvir edilir:

“Müharibə və inqilab Şərqi Avropanı büsbütün yeni bir şəkllə münqəlib edəcəkdir [çevirəcəkdir].

Başlıca təğəyyuratlardan [dəyişikliklərdən] biri, şübhəsiz ki, millətlər azadlığı olacaqdır. Bu millətləri çar Rusiyası əsarət altında saxlamışdı. Onlar şimdi qeydi-əsarətdən xilas olmuş və kəndi müqəddəratlarının kəndi əllərinə verilməsini tələb edərək, demokratik əsasları üzərində istiqlallarını təsis etməyə çalışırlar. Böyləliklə, Belarusiyanın cənubunda Baltik səvəhilində [sahillərində] Estoniya, Latviya və Litva cümhuriyyətləri saheyi-vücuda çıxdılar. Daha cənubda Böyük Ukrayna Cümhuriyyəti təşkil edilib, Qafqaziyada da Kuban, Şimali Qafqaziya, Azərbaycan, Gürcüstan

və Ermənistan cümhuriyyətləri təəssüs etdilər.

Uzun zamanlar əsarət zəncirləri altında inləyə gəlmiş bu millətlər əxirən [son zamanlar] şəfəqi-hürriyyəti görməyə müvəffəq olmuşlardı. Lakin bir çox müşkülət və məvane [məneələr] onların əvvəlinci addımları qarşısında toplanmış və mazinin qüvayi-mənhəsəsi [keçmişin alçaq qüvvələri] onlarla mübarizə etmək üçün ittifaq yaparaq təhəşşüd etmişdir [cəm olmuşdur]. Bu millətlərin Avropa demokratiyasından, – o demokratiyadan ki, bir az irəli bizim şimdi getmədə olduğumuz yollardan keçərək vəhdəti-milliyələrini birkədməyə və siyasəti-hazirənin ali prinsiplərini tətbiqə müvəffəq olmuşlardır – bəklədikləri əvvəlinci müavinətə də demokratiyanın övzaya yabançı olması mümaniət edir [vəziyyətə yad olması maneçilik törədir].

Binaənileyh [ona görə], bu mövcubi-fəlakət [fəlakətə yol açan] yabançılıqla mübarizə etmək fövqəladə mühüm bir məsələdir və bu istiqamətdə bizim jurnalımız çalışacaqdır. İki lisanda – ingilis və firəng dillərində nəşr olunacaq jurnalımız qarelərini [oxucularını] yeni azad həyata başlayıb və hənz vəxim [qorxunc] təhlükələr içində mübarizədə bulunan millətlərin hüququ ilə, təhalükü ilə [arzuları ilə], müəssisələri ilə, tarixi ənənətləri [ənənələri] ilə və məmləkətlərinin təbii sərvətləri ilə əşinə etməyə səy edəcəkdir.

Biz həmçinin qarelərimizi, millətlər hüququnu paymal edən [tapdalayan] təhlükələrlə də əşinə edəcəyiz. O təhlükə nəradə və nə tərəfdə olarsa, bütün millətlərin hüququnu təhdid etmək deməkdir. Zira bir millətin hürriyyətinə qarşı

yapılan sui-qəsd bütün bəşəriyyətin hüququnu təhlükə altına almış olur.

Şərhin cavan demokratlarının keçirdiyi böhranlı günlərə Qərbin qocaman demokratlarını ətfi-nəzər etməyə [nəzər salmağa] jurnalımız dəvət edərək, millətlər ittihadı və onların əlaqəsi haqqında da ətraflı tənvirat [məlumatlandırma, işıqlandırma] yapacaqdır. Ancaq o ittihad və əlaqə vasitəsilə Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] qüvvə bular və yaşamağa qadir olar. Əksi təqdirdə isə bu qədər qanlar bahası ilə əldə edilmiş hüriyyəti-əqvam [millətlər azadlığı] daima təhlükə altında qalmış olacaqdır. Nə qədər ki, millətlər anlaşmamışlar, nə qədər ki, onlar bir-birini tanımayırlar, onlar yek-digərini [bir-birini] sevməyə də qadir olammayacaqlardır.”

Tula zavodunda partlayış

“Press-büro”nun xəbərinə [xəbərlərinə] nəzərən, Şura hökuməti yerlərdən qaçıb gələn Tula silah zavodunda partlayış vüqu bulduğunu xəbər verirlər.

Üzücü minalar

Bəhri-Mühiti-Atlasinin [Atlantik okeanının] şimali hissəsində 23 ədəd üzücü minaların olduğu kəşf edilmişdir.

İtaliyada intizamsızlıqlar

Romadan fransız qəzetlərinə xəbər verirlər ki, Siciliyada torpaq üstündə vücuda gəlmiş intizamsızlıqlar davam edərək, Kaltanizetta ilə Sirakuza arasında olan dairəni qaplamışdır. Müsəlləh [silahlı] köylülər bir mahaldan digər mahala keçərək əkilməmiş yerləri işğal edirlər. İntizam bərpa etmək üçün məhəllərə [yerlərə] göndərilən qoşunlarla

köylülər arasında bir qaç müsadimə [toqquşma] vüqu bulmuş, hər iki tərəfdən 30-a qədər məqtul düşüb [ölüb], 100 adama qədər də yaralananlar olmuşdur.

Yarımadanın müxtəlif məhəllələrində də həmçinin yeni iğtişələr sərəzəy-zühur olmuşdur [baş vermişdir]. “Mübarizə Cəmiyyəti” adı altında intizamsızlıq yapan köylülər, onların cəmiyyətinə mənsub olmayan fəhlələr üzərinə təərrüzlər [hücumlar] yapmış və aralarında qanlı müsadimələr vüqu bulmuşdur. Müariz [düşmən] tərəflərdən və həmçinin intizamsızlığı yatırmaq üçün gələn əsgərlərdən ölənlər və yaralananlar olmuşdur.

Vyanada ərzaq böhranı

Avstriya Ərzaq komissarı, Ərzaq Komissiyasında verdiyi bəyanatında söyləmişdir ki, Vyananın keçirmədə olduğu ərzaq böhranının bu yaxın zamanda kəskin bir vəziyyət alacağı şübhə xaricindədir. Avstriya paytaxtında nə kömür var, nə ərzaq və nə də pul. Övzanın [vəziyyətin] gərginləşməsinə ziyadə xidmət edən ətrafda olan köylülərin Vyana ərzaq gətirməmələri olmuşdur. Onlar paytaxtı ərzaq abluqası [blokadası] altında elan edərək, məmurların əmrnamələrini guşi-etibara almayırlar [qulaqardına vururlar]. Köylərdə ərzaq olduğu halda şəhərə gətirməmələrinin səbəbi odur ki, əhali kağız pullara artıq etibar etmək istəməyirlər. Böyləliklə, paytaxt anarşi halına yaxınlaşır. Ərzaq komissarının rəyinə görə, dövləti intizam bərpa edilməyincəyə qədər övzanın yaxşılaşması mümkün olmayacaqdır.

DAĞISTANDA

Əli Hacınin əhali və qoşuna müraciət-nəşr etdiyi dəvəti

Əsgər və əhali arasında geniş dairədə intişar [yayılməsi] və əməl edilməsi üçün cəbhə komandanlarının və mahal rəislərinin nəzəri-diqqətlərinə

Təşirini-əvvəlin 19-da Levaşi qəryəsində [kəndində] Şimali Qafqaziya şeyxülislamı Əli Hacı Akuşinskinin təhti-sədarətində [başçılığı altında] cəbhələrdə mübarizə edən dəstələr nümayəndələrinin iştirakı ilə fəvqəladə bir ictimai əqd edilmişdir [yığınaq baş tutmuşdur].

İctimai vətənin hərcü mərclikdən nicat verilməsi və düşmənlərin təərrüzündən məsun edilməsi [hücumundan qorunması] nöqtəyi-nəzəri ilə Dağıstan Tədaföi [Müdafiə] Şurasının təşkilini qəti surətdə lazım və vacib bilmişdir.

Dağıstan Tədaföi Şurası müvəqqətdən, Ümumdağıstan hökuməti təşkil edilincəyə qədər Dağıstanın ali idarəsi hesab olunacaqdır. Ali idarənin məqsədi məmləkət daxilində sükun və asayiş intizama salmaq, qulamliq və kazak vəhşət və dəhşətlərini götürən Denikin təzəllümü [zölmü] əleyhinə cəbhədə mübarizədə bulunmaqdan ötrü xalq qüvvəsi təşkil etməkdir.

Dağıstan Tədaföi Şurası axırıncı imkana qədər, Denikinin yenidən kazaklara vermək istədiyi və atalarımızın – Şeyx Şamil başda olmaq üzrə – mərđanə və ciddi bir surətdə mübarizə etdikləri islamiyət, hürriyyət və istiqlalımızı mühafizə və müdafiə edəcəkdir.

Bu yaxınlarda Dağıstandan qovulmuş olan kazakların irz, namus və millətini

təhqir etmələrinə yol verməkdənsə, cümlə əhalinin bir yerdə ölməsi daha əfzəldir [yaxşıdır].

Tədaföi Şura vətən yolunda müttəhid [birgə] və mütəşəkkil olaraq ümumi işləməyə dəvət etməklə, əhalidən vətəndaşlıq vəzifələrini müqəddəs bir surətdə ifa etmələrini və ordunun nizam-intizamını tələb edir.

Cəbhədən qaçanlar, cəbhə və arxada yalandan şayiələr nəşr edənlər [yayanlar] xainlər kimi ədd [hesab] olunaraq ölüm cəzasına kimi hərbi şəriət məhkəməsi tərəfindən ən şiddətli cəzalara məhkum ediləcəkləridir.

Qul və əsir olmaqdan, müqəddəs ölüm əfzəldir.

İrəli, vətən yolunda!

Yaşasın Qafqaziya dağıstanlıların istiqlalı!

Cənabi-Haqq münimiz [köməyimiz] olsun.

Əli Hacı

BƏLƏDİYYƏ VƏKİLLƏRİ SEÇKİSİ BƏLƏDİYYƏ MƏCLİSLƏRİNDƏN NƏLƏR GÖZLƏYİRİZ?

- 3 -

Bələdiyyə idarəsi hankı məsələ ilə iştiğal edir [məşğul olur] etsin, nə kimi rol oynayır oynasın, hər şeydən əvvəl bələdiyyə məclisi bir xalq müəssisəsidir. Bələdiyyə vəkilləri burasını unutmamalıdırlar. Böylə olan surətdə də gərək vəkillərin hər biri ayrı-ayrılıqda və gərəksə bələdiyyə idarəsi tamamilə

həmişə və hər işdə həman camaata yaxın olmalı, onunla ən yaxından rabitə hasil etməlidir. Bunun üçün də birinci vasitə dildir. Xalq müəssisəsində xalqın dili bağlı olmamalıdır, camaat idarəsində camaat bütün dərdini bilavasitə [birbaşa, vasitəçisiz] söyləmək imkanı bulmalıdır.

Bələdiyyə dairəsində olanlar, bəhər-kənar [hər halda] o ətrafdan keçənlər yaxşı bilirlər ki, gündə yüzlərcə arvad və kişi Bələdiyyə İdarəsinin “dilini bilmədiyindən”, daha doğrusu, Şəhər İdarəsində şəhər əhalisinin dilini bilən olmadığından, dərdini deyəmməyərək küçələrdə gilayələnməyə [gilayələnməyə] məcbur olur və aylarla gedib-gəldiyindən sonra dərdini anlamamış və çarəsini tapmayaraq peşman, məyus, naümid qayıdır və çox vaxt təngə gələrək daha işinin dalınca da getməyir. Ona görədir ki, əvvəli-əmrə [hər şeydən əvvəl] Bələdiyyə İdarəsi lisan səddini yarmalı, seçkiçilərlə öz dillərində əlaqədə bulunaraq dərdini bilib, çarəsini görməlidir.

Azərbaycan bələdiyyə idarələri vaxtdır ki, daha dövlət lisanını qəbul etsinlər. Bələdiyyə məclisinin məzbətləri [protokolları] mütləqə türkcə olmalı və bələdiyyə vəkilləri iclasda türkcə danışmalıdırlar. Türk olmayan vəkillərə, şübhə-sizdir ki, rusca yaxud kəndi lisanında nitq irad etmək [nitq söyləmək] ixtiyarı verilir və onların danışdıqları məzbətəyə rusca qeyd edilir.

Bu günlərdə, məsələn, böylə bir itti-faq vaqe olur [bir hadisə baş verir]: paytaxtımızın Bələdiyyə Məclisində bir türk vəkil növbədən xaric söz alaraq türkcə bir nitq söyləyir. Fəqət türkcə məzbətə yazılmadığından və rusca məzbətəçi

türkcəni bilmədiyindən, natiqin sözlərinin məzmunu tamamilə təğlit edilərək [yanlış] meydana çıxarılır.

Yeni bələdiyyə vəkilləri dövründə də mi böylə olacaqdır? Əlbəttə, bu – təhəmmül edilməz bir əmərdir [dözülməz bir işdir].

Bələdiyyə məclisləri milliləşməli və dövlət dilini qəbul etməlidirlər.

Bununla bərabər, şübhə-sizdir ki, Bələdiyyə İdarəsinin ümum şöbələrində dəxi kafi miqdarda türkcə savadlı xidmətçilər bulundurulmalıdır, tainki bundan sonra rus dili bilməyən türk əhalisi bu qapıdan o qapıya, bu masadan o biri masaya qovulmasınlar.

* * *

Hal-hazırda bütün Azərbaycan kəndisini doyurmaq üçün lazım olan miqdar-dan ziyadə taxıla malik ikən, bir neçə möhtəkirin qurbanı olaraq çörək böhranı keçirir.

Möhtəkirilər gündə onun kisəsini 150-200 manat bahalandırırlar. Bazarda çörək gündə girvənkədə bir manat bahalanır. Çünki meydan boş, bazar bir neçə möhtəkirin əlindədir. Almaqda rəqabət var, satmaqda yoxdur.

Doğrudur, bu işə baxmaq üçün bir Ərzaq Nəzarəti mövcuddur. Fəqət o da lazımcı mübarizə edəmməyir.

Bələdiyyə məclisləri isə sanki şəhər fəqərəsinin yanıb-qıvrıldığı görməyir. Halbuki birinci zəruri mətəların alınması və xalq arasında ədalət və müsəvat ilə paylanması məsələsində şəhər idarəsinin geniş ixtiyar və səlahiyyəti olmalıdır. Bələdiyyə məclisi nəzdində xüsusi bir

ərzaq şöbəsi olmalıdır. (Necə ki qabaqda vardı.) Bu şöbənin borcudur, hər təsədüfə qarşı şəhər anbarlarında müəyyən miqdarda taxıl və sair zəruri şeylər saxlasın ki, indiki kimi möhtəkirlərin tamahı bunca artıb çörəyi 4 manatdan 9 manata qaldıranda kəndisi meydanı-rəqabətə atılsın.

Əlbəttə, ərzaq məsələsində xüsusi təşəbbüs dəxi lazım və çox qüvvətlidir. Çün mü təşəbbislər kəndi mənfəətləri naminə hər yerdən olur olsun, mal tapıb gətirir və camaatı yoxluq bəlasından qurtarırlar.

Fəqət fəna bir cəhəti də var ki, hökumət və şəhər idarələri bunlarla rəqabət etmədikdə, bütün ərzaq və sair əmtəə bir dəstə tüccarın əlində toplanıb inhisar halına gəlir. Böyük tacirlər fürsətdən bilistifadə [istifadə edərək] ehtikara başlayırlar və keyfləri istədiyi kimi hökm edərək, gündən-günə qiymətləri artırırırlar.

Təcrübənin göstərdiyi üzrə, icbari tədbirlərlə bunların tamahını azaltmaq və ehtikarla mübarizə etmək olmaz. Çün necə ki qabaqlarda gördük, bir dəfə icbari taksa [nırx, məcburi qiymət] elan edilərsə, yarın bazardakı malların həpsi anbarlarda, ziri-zəminlərdə [yer altında; zirzəmilərdə] gizlədilərək bazar boş qalacaq, qabaqda bahalıq dərdi çəkənlər şimdiki “Baha olsun, mal olsun” deyə yoxluq dərdi çəkəcəklərdir. Ona görədir ki, ehtikar müqabilinə mübarizə olmaq üzrə bələdiyyə idarələri (ərzaq şöbələri) hökumətə kömək etmək üçün böyük bir tacir və rəqib kəsilərək, əhaliyə lazım olan malları külliyyətli surətdə, alıb bahalıq zamanında bazara çıxarmalı və mənfəətsiz – yaxud az bir mənfəətlə –

camaata satmalıdır. Böylə olarsa, icbari tədbir görmədən Bələdiyyə İdarəsi, tacirləri də malı ucuz satmağa məcbur etmiş olar. Bu surətlə qoymaz əhali qəhətlik, ya bahalıq çəksin.

* * *

Keçən məqalələrimizdən birisində ticarət polisində işarə etmişdik. Söz burasındadır ki, adətən, tacirlər ehtikar qəsdilə, mal çox olduğu halda satmayıb gözləyirlər yaxud şəhərdə olan malı şəhərdən çıxarıb aparırlar. Bələdiyyə idarəsinin də xəbəri olmayır ki, şəhərə nə qədər mal gətirilir, nə qədər aparılır və şəhərdə nə qədər mal mövcuddur. Halbuki ticarət polisi denilən orqan təcidd [bərpa] edilərsə, şəhər 5-10 tacirin əlində əsir olmaz; idxalat və ixracat miqdarı müəyyən olar; şəhərdə ərzaq mövcudunun miqdarı hesaba alınar; çıxarılan mala kontrol qoyular və həman mal camaata münasib qiymətlə satılaraq, binəva xalq möhtəkirlərin çəngəlindən [caynağından] qurtarar.

Böylə olarsa, Bələdiyyə Məclisi həm tacirlərlə rəqabət və camaatı ucuz ərzaqdan təmin etmiş olar, həm bu işdə hökumətə kömək etmiş olar.

Həm də burası şəhərin boş qalmış, borclu düşmüş daxılına bir mədaxil mənbəyi əlavə etmiş olar. Bilxassə [xüsusən] ki, pud vergisinin şəhər nəfinə [xeyrinə] alınması haqqındakı qanun gücü ilə şəhərə gətirilən və çıxarılan mallardan şəhər nəfinə çox mənfəət hasil etmək olar. Ancaq bunu edən bələdiyyə vəkilləri lazımdır.

Xəlil İbrahim

DAĞISTAN QIYAMI NƏDƏN TÖRƏDİ?

Dabravollar Dağıstana girməzdən müqəddəm [qabaq] rəsmi surətdə bildirdilər ki, biz Dağıstanın azadlıq və istiqlaliyyətini kəmahüvə [tam mənasıyla] mühafizə edərək, daxili işlərinə əsla müdaxilə etməyəcəyiz.

O zaman iş başına əhliyyətsizcə çıxmış olan general [Mikayı] Xəlilov nədənsə bu alçaq hiyləli təklifi bilaetiraz [etiraz etmədən] qəbul ilə, əmri-vaqə [fakt] qarşısında qaldım deyərək elan etdi. Demək ki, dabravollar Dağıstana zor ilə deyil, hiylə ilə girdilər. Dağıstan əhalisi isə “Əlmüminu qırrun kərim vəl-münafıqu xıbbun ləim” müfadinca [mənasına uyğun olaraq] aldandılar və səs çıxarmayıb baxalım, deyərək aqibətə müntəzir qaldılar.

Əcəba, fitrətən müstəbid bulunan dabravollar kəndi vədlərində sadiq qaldırlarmı? Haşa və kəlla [əsla, qətiyyə]!! Onlar ən əvvəl Şamilqala, Şura, Dərbənd kimi Dağıstanın mühüm mövqelərinə kəndi qüvvələrini sövq etməklə, həman Dağıstanın məşru [qanuni] bulunan Məclisi-Məbusanını və hökuməti-cümhuriyyətini ləğv edib, Xəlilovu Dağıstana hakim təyin etdilər.

Sabiq qubernator [Siqizmund] Volskinin kopyası bulunan Xəlilov bunu kəndisi üçün böyük bir rütbə hesab edərək, (firsətdən istifadə zə'm [güman] və xülyası ilə olsa gərək) Şura hərbi anbarlarında qəhrəman türklər tərəfindən əmanətə mətruk bulunan [əmanət verilən] mühüməti-hərbiyyəni vaqonlara yükləyib dabravollar üçün Şamil-

qalaya göndərdi. Mən o zaman Şurada idim, təxminən 50 vaqon dolu mühüməti ilə bir neçə topun dabravollara təslimini öz gözümlə gördüm. Dərhal hərbi anbarlar naziri bulunan yüzbaşı Süleymanova müraciət edərək etirazda bulundum. Cavabən dedi ki, bu mühümətin əvəzinə onlar bizə pudu 20-25 manat hesabı ilə ərzaq verəcəklər və bir də bu mühümətin çoxusu bizim əsl-həyə [silahlara] müvafiq gəlmədiyindən, onların əvəzinə bizim silahlara müvafiq bulunan növlərlə təviz və mübadilə edəcəklər [əvəz edəcək və dəyişdirəcəklər]. Məlum ki, bu da əhalini iğfal [aldatmaq] üçün buraxılmış quru bir laf [söz] olub, heç kəsi iqna [qane] etməyirdi.

İştə, Dağıstanın ruhu məsabəsində [yerində] bulunan mühüməti-hərbiyyənin böylə xainənə bir surətdə təslimini müşahidə edən əhali, nəhayət mükəddər [son dərəcə kədərənmiş] və artıq dərəcədə həyəcəndə qalmışdı. İslam qeyrətindən xəbəri olmayıb, rus ruhu ilə bəslənmiş bəzi afiserlər isə keyf və həvəslərində, eyş-işrətdə bulunub, məmazellərlə gəzişirdilər. Sanki bunlar Verden qalasını fəth etmiş kimi məğrur, şad və xürrəm idilər.

Mühümətin nəql və təslimi haqqında qələyana gəlmiş [həyəcanlanmış, coşmuş] olan əhaliyə Xəlilov və həmpası [yoldaşları] nə bir növ izahat verdi və nə də dabravolların çirkin hərəkətinə etiraz etdi. Etirazda bulunmuşlara, o cümlədən Əli Hacı [Akuşinski] əfəndiyə “Siz bolşeviksiniz” deyərək rəsmən xəbər göndərdi və dabravollarla birləşib müharibəyə qədər qalxışdı. Və hətta dabravolların da istədiyini böylə bir bəhanə idi. Ac qurdlar

kimi hər yerdə əhalini qarət və yəğma etməyə başladılar. Şura civarında [yaxınlığında] bulunan Qadar, Yuxarı Cenqutay, Dorqeli adında bir neçə dövlətli müsəlman kəndlərini topa basdı, dağıtdı, yandırdı, əhalisini çöllərə, dağlara qaçırtdı bütün var-yoxunu yəğma etdilər və ələ düşən müxəddərati-islamiyyənin [pak, namuslu müsəlman qadınlarının] ırz-namuslarına belə təcavüz etməklə bərabər, bir neçə islam qızları da apardılar – guya etiraz edənlər bolşevik imiş. Halbuki onlar bolşevik deyildilər, xalis müsəlman idilər. Çünki həqiqi bir müsəlman heç bir zaman bolşevik ruhu ilə ruhlanmazdı.

Bu talesiz kəndlərdən (qoyun və ev müxəlləfatından maəda [ev əşyasından əlavə]) 3,600 qədər yalnız qaramalın aparıldığını rəvayət edirlər.

Vəhşi dabravolların girdiyi şəhərlərdə və kəndlərdə qarətlər, vəhşətlər hökm-fərma [hökm sürməkdə] idi. Ətrafdan şəhərlərə, şəhərlərdən ətrafa gedəngələnələr silah axtarmaq bəhanəsi ilə talanıb, bəziləri həbsə alınır. Bəzən şəhər küçə və bazar[ın]da gündüz zamanı müsəlmanlar axtarılıb, yanında pul və bahalı bir şey görülərsə, bir növ bəhanə ilə soyulurdu. Gecələr də müsəlman üçün küçəyə çıxmaq mütləqə haram olmuşdu. Kəndlərdən şəhərə dirilik [dolaniş] üçün şey gətirmiş arabaçılar və ya işləmək üçün bağlara və başqa yerlərə gedənlər dabravollara təsadüf etdikdə əksəriyyəni talana uğrayırdı. Dəmiryolu ilə gələn yolçular istasyonlarda gecələyirdisə də, yenə çoxusu salamat qalmayırdı.

İstiqlal və hürriyyət düşməni bulunan dabravolların vəhşətləri bunlara münhə-

sir deyildi [bunlarla qurtarmayırdı]. Silah axtarmaq bəhanəsi ilə bəzən 10-15 nəfərdən ibarət dəstə gecə zamanı qəflətən evlərə soxulub, bütün ziyyəmət [qiymətli] şeyləri, pulları yəğma etməklə bərabər, ev sahibləri də həbsə alınır. Məsəl üçün, yalnız birgünkü vüqatdan [hadisələrdən] bir neçəsini buraya nəql edəyim:

1) Bir dəstə vəhşi dabravollar gecə zamanı qəflətən Dərbənd şəhər qazısı Əbdülməcəd əfəndinin xanəsinə girib, 32 min rublə Nikolay pulu, qiymətli ev müxəlləfatı talayıb, iki oğlu ilə bərabər kəndisi də Şamilqala həbsxanasına göndərilmişdir. Bu zavallıların sağ olub-olmadığından bu gün də belə bir xəbər yoxdur.

2) Dərbənd vəğzalında o günün gecə zamanı Qasım-kənd tacirlərindən Əfəndi Əhmədov ilə Noqay Ramzanov və İsgəndər nam [adlı] şəxslər axtarıldıqda çoxlu pul görülüb, kəndiləri Şamilqala həbsxanasına göndərilib pullarını qəsb eylədilər.

3) Belici stansiyada çayçılıq edən Əliməhəmməd ilə Dərbənddə faytonçuluq ilə imrari-həyat edən [dolanan] onun oğlu Həsən namın Belicidəki dükanı və Dərbənddəki evləri yəğma edilib, kəndlərini də məhbusən Şamilqalaya yolladılar. Bu zaman Belici stansiyasında Əfəndiyevlərin kontorundan dəxi bir çox şeylər talayıb apardılar.

Həbsə alınmışlardan Əhmədov, Ramzanov, İsgəndər, Əliməhəmməd və oğlu Həsən bir çox müşkülətdən son[ra] həbsdən buraxılmış isələr də, zavallı Əliməhəmməd çox yaşamadı və iki gündən sonra ürəyi çatlayıb vəfat etdi.

Dərbənd civarında bulunan Hapil, Tatil, Yağdıq adlı kəndlərə naghahani bir surətdə toplar buraxaraq, ömründə bir dəfə top səsi eşitməyən kəndistan əhalisini dəhşətə salıb qaçırdıqdan sonra, başdan-başa kəndləri yağma edib yandırmış və həm meşələrə qaçmaqda bulunan xalqları büsbütün yağma və talan etmişdilər. Bu qarət edilən əşyadan 68 araba qədər yalnız xalça və sumaq olduğunu və gözlə gördüyünü oradan gələnlər nəql edirdilər.

Bu vəhşətləri icra edib əhali qorxudulduqdan sonra Qaytaq, Tabasaran qəzasından hər gün növbətlə bir kənddən və icmadan bir neçə pud yağ və bal, bir neçə pud pendir, 25 pud çörək, bir neçə araba arpa, bir neçə araba da saman və piçan [ot] pulsuz olaraq rəsmi surətdə cəbrən cəm edilib [zorla yığılıb] aparılmaqda idi. Halbuki zavallı kəndlilərin böylə zəruri şeylərə bulunan ehtiyacı daha əşədd [şiddətli] və çox idi. Tətvilə [uzatmağa] nə hacət? Çox zaman olurdu ki, gündüz zamanı bazar içində ayaqqabıları, palto, şalvar və rubaşkalar, guya bunlar kazyonni [xəzinəyə, dövlətə məxsus] şeylərdir deyə soyundurub aparılmaqda idi. Sahibləri ya üryan qalır və ya həbs edəcəyiz təhdidi ilə bir qədər yola sövq etdikdən sonra buraxılırdı. Bu babda edilən şikayətlər dəxi səmi-etibara alınmayırdı [qulaq ardına vurulurdu].

Hasili, bunların məzalim [zülüm] və vəhşətləri inqizisyon məzalimini keçmişdir. Hərgah təfsilatı ilə yazılsa, şübhəsiz, bir neçə cilddən ibarət tarixi faciələr təşkil edər.

Bu qədər vəhşətlərdən əlavə, onlar bu axır vaxtlarda Dağıstanda səfərbərlik

elan ilə 18 yaşından 45 yaşına kimi bütün dağıstanlıları saldatlığa dəvət etməklə bərabər, təhəmmülü [düzülməsi] namümkün pək çox ağır təkliflərdə dəxi bulunmuşlardı. Məsələn, hər qəza bir neçə min saldat, bir neçə yüz at, bir neçə yüz yəhər, bir neçə yüz yapınçı, bir neçə yüz də şaşka və bunların bütün məxarici üçün dəxi hər ev bir neçə min manat və sair kimi ağır təkliflərdən ibarət o əmri-şədidə [şiddətli, rəhmsiz əmr] idi.

Odur ki, əhali cana gəlib mücahidəyə qiyam edərək ya şəhid, ya qazi, ya azadlıq deməklə, qəddar düşməni əziz vətəmindən tərd və təbid etməyə [qovmağa və uzaqlaşdırmağa] və ya bir nəfəs qalana kimi namusla ölməyə and və qəsəm etdilər. İştə, Dağıstan qiyamının səbəbləri.

Əhməd Əfəndizadə

ÇÖRƏYİN BAHALIĞINA DAİR

“Azərbaycan” qəzetəsinin 316-cı nömrəsində taxılın bahalanmasından dolayı olan Beynəddəvair [idarələrarası] Şuranı oxudum! Vətənimiz Azərbaycandan taxılın kimlər tərəfindən və nə cürə çıxarılmasını, 29 gün Cavad qəzasında səyahətimdə gördüklərimi yazmağı mənfəətli ədd [hesab] etdim.

Cavad qəzasında bir çox yerlərdə taxıl yeni döyülür və bir çox yerlərdə də hələ döyülməyibdir. Kür boyu başdan-başa yabançı alıcılar tərəfindən əhalidən tutulmuş acentələr vasitəsilə taxıllar xır-

manlarda alınır, türkman və başqa gəmilərə yüklənib birbaşa İrana, Krasnovodskiyə və başqa yerlərə göndərilir!..

Taxılın xaricə çıxarılmasında böyük bir fəaliyyətdə bulunan qızılağacılar dırlar. Bütün Muğan və Cavad mahallarından taxılı baha qiymətlərə alıb öz gəmiləri və yelkənləri ilə İrana və Krasnovodskiyə aparırlar.

Cavad qəzasında taxılın pudu 200 manat olduğu halda, Qızılağacda 280 manata satılır. Buna binaən [buna görə], heç kəs Qızılağacı buraxıb Bakıya buğda gətirmək istəməyir.

Taxılı xaricə nasıl çıxarırlar?

1) Salyandan Kür boyu dənizə qədər vodakaçkalar [su nasos stansiyaları] var. Gecə ikən bu vodakaçkalardan gəmilərə yüklənib yollanırlar.

O cümlədən Qaraqaşlı kəndində Mirsalah, Ərəbqardaşbəyli kəndində Məshədi Hüseyn, Qaraimanlı kəndində Əhməd Əliyev, Astanlı kəndində Əziz Mehmanov, Xıllıda Mehman Mehmanov, genə Xıllıda Baxış bəy Rüstəmbəyov namıların [adlı şəxslərin] vodakaçkalarından İrana və Krasnovodskiyə taxıl, dəmir, mıx, kağız və karton yükləndiyini tutduq.

2) Xıllının 13 verst məsafəsində Qaraquş kəndindən (dəniz qırağıdır) gecə ikən iki türkman gəmiləri taxıl yüklədikləri halda tutduq.

3) Cavad qəzası Xıllı nahiyəsi Xan-qışlağı kəndindən (dəniz qırağıdır).

4) Züd-Ostski Qoltuq denilən yerdən.

5) Bankədən.

6) Qızılağacdan.

7) Lənkərandan.

8) Astaradan.

Bu yerlərdən gəmilərə yüklənib göndərilir. Əlavə 20-30 min pud taxılı “Qafqaz-Merkuri”yə və başqa vaporlara yükləyib, bir növ, cəli [saxta] kiftansiyalar [kvitansiyalar, qəbzələr] qayıırırlar ki, bu taxıl guya İrandan yüklənib tranzitlə Ermənistan üçün gedir.

31 təşrini-əvvəldə [oktyabrda] “Qafqaz-Merkuri”yə təəllüq [məxsus] “Lavits” nam barja 25 min puda qədər buğda və arpa yüklənmişdi, Salyandan hərəkət etdi. 2 təşrini-sanidə [noyabrda] biz Salyandan çıxdıq. Kür ilə dəniz qarışan Xolağzı deyilən yerdə “Lavits” barjını bomboş dayanmış gördük. Mindiyimiz “Salyanets” nam vaporun arxasına bağladılar, “Lavits” bomboş, yüksüz gəlib Bakıya çıxdı!

Ancaq “Lavits” Xolağzında kəndi yükünü hankı əcnəbi gəmisinə vermişsə, bilmədim!..

Bunlardan əlavə, taxılı Salyandan göndərilər Qalaqayına, oradan gedir Qarabulağa, Qarabulaqdan Eçmiyədzinə yaxın bir yol ilə aparırlar!

İranda bizim pulumuz 1000 manat 4 tüməndir. Buğdanın pudu isə İranda 4 tümən 5 qrandır. Əlbəttə, taxılın pudu 300 manata da olsa, xainlər alıb, İranda 1000 manatı qoyub Bakıya gətirməyəcəklər. Bəlkə, puduna 500 manat xərc (rüşvət kimi) lazım olsa da, verib aparacaqlar.

İştə, bunun qabağı alınması üçün hökumətimiz tərəfindən inanılmış və düzgün adamlar məzkur [deyilən] yerlərə göndərsə, çörək vətənimizdə qalıb genə ucuzlaşar zənnindəyəm.

Əli Razi [Şəmçizadə]

BAKI XƏBƏRLƏRİ**Elektrik cəmiyyəti və Bələdiyyə İdarəsi**

“Elektriçeskaya Sila” cəmiyyəti Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, təşirini-əvvəlın [oktyabrın] 1-dən 15-dək 107 abonentə cümlətani 1883 lampa işıq buraxılmışdır. Bir çox əsəbdən naşi [səbəblərdən ötrü] 79 abonentə buraxılan 1479 lampa işığı qət edilmişdir [kəsilmişdir].

Mədən dövairindəki məktəblər haqqında

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə rica etmişdir ki, mədən dövairində [dairələrində] olan şəhər məktəbləri haqqında işbu məlumatı təqdim etsin:

- 1) Nasıl məktəbdir?
- 2) Məktəbin olan məhəlli [yeri].
- 3) Məktəblər məccani [pulsuz] və yaxud pulludurmu?
- 4) Müyəssər olarsa, məkatibdəki [məktəblərdəki] çocuqlar və valideyninin sənət və ailəsi haqqında məlumat.

Küçələrin tənvi [ışıqlandırılması]

Bir vaxt Bayıl şose yolu boyu olan elektrik işığı lampa və xətlərin xarab olduğundan naşi [ötrü] qət edilmişdi [kəsilmişdi]. Bayıl dairəsi polis müfəttişliyi Bələdiyyə İdarəsinin nəzərini işbu məsələyə cəlb etmişdi. Bələdiyyə İdarəsinin tədabiri [tədbirləri] sayəsində xətlər nizam salınıb, işıqlar yanmağa başlamışdır.

Şəhər daxilindəki xətlər

Posta və Teleqraf Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsindən şəhər daxilində çəkilə bil-

cək xətlər haqqında məlumat istəmişdi. Bələdiyyə İdarəsi xəbər vermişdir ki, qərara məbni [əsasən] çəkilə biləcək xətlər haqqında Daxiliyyə Nəzarətindən xüsusi icazə istehsalından sonra, məhəlli [yerli] bələdiyyə idarəsi ilə əqd ediləcək [bağlanacaq] müqavilənameyi-məxsusə üzrə müamilatda bulunmalıdır.

* * *

Azərbaycan Dəmiryolları Mühafizə Şöbəsi müdiriyyəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, mühafizlər üçün 20 ədəd məccani [pulsuz] şəhər daxilindəki konkalarda gəzmək üçün bilet verilməsini rica etmişdi. Bələdiyyə İdarəsi məlum etmişdir ki, konka icarədarı ilə Bələdiyyə İdarəsi beynində əqd edilmiş [arasında bağlanmış] müqavilənamədə məccani bilet vermək haqqında heç bir maddə qonulmamışdır, hətta polis nəfəratı belə konkalara məccani buraxılamazlar. Binaənileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi müdiriyyətin təşəbbüsətini rədd etmişdir.

Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi üzvü Məhəmməd həsən Hacınskinin bəyanatı

Bu günlər Parisdən övdət etmiş [qayıtmış] Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] üzvü Məhəmməd həsən Hacınski cənabları Parisdə olan heyəti-mürəxxəsəmizin fəaliyyəti xüsusunda və Qərbi Avropa vəziyyəti-siyasiyyəsi haqqında Azərbaycan siyasət xadimləri hüzuru olduğu yerdə bəyanat vermişdir. Bəyanatın təfsilatı qəzetəmizin yaxın nömrələrinin birində dərc ediləcəkdir.

Sənaye məktəbində

Təşirini-əvvəlın 2-də Bakı Politexnik məktəbinin türk mütəəllimlərinin [şagirdlərinin] ümumi iclası vəqə olmuşdur. İclasda bir qədər danışıldıqdan sonra, qarşıdakı dərs illərində çalışmaq üçün 6 nəfərdən ibarət bir icraiyyə komitəsinə zeyldəki [aşağıdakı] şəxslər daxil olur ki, Məhəmmədsadiq Quluzadə sədr, Əbül-fəzl Babazadə müavin, Məhəmmədəli Ağamalızadə xəzinədar, Yusif Əlizadə katib, Mirəbdüləhəd Mircavadzadə və Ağabala Ağazadə. Əbül-fəzl keçən sənə mühafizəsini dəröhdə etdiyi [öhdəsinə götürdüyü] təşkilata aid on min səkkiz yüz doxsan beş (10,895) manatı idarənin xəzinədarına təhvil verir. Komitənin vəzifəsi, yoldaşları maddi və mənəvi cəhətlərdən təmin etmək olduğuna görə, birinci qədəmdə zikr olunan yolda təşəbbüsətdə bulunmağa başlayacaqdır. Birinci və ikinci siniflərdə dərslərindən zəif olan türk mütəəllimləri üçün komitə ikişöbəli bir kurs tərtib vermiş və bu kurslar neçə gündən bəridir ki, fəaliyyətə başlamışdır. Komitə yoldaşları ədəbiyyata həvəsləndirmək üçün ədəbi müsahibə məclisləri tərtib və referatlar, mühazirələr verməyə çalışacağı kimi, “zəhmətkeşin halını təsvir edən bir lövhə” ünvanlı bir yazı rəqabəti təyin verilmişdir. Bu yazı rəqabətində birinciliyi qazanan sənətçi komitə tərəfindən 12 qalın cildədən ibarət rus lisanında ədəbi, tarixi, ictimai bir kitab mükafat alacaqdır. Bundan maəda [bundan başqa], komitə Maarif Nəzarətindən biçiz mütəəllimlər [yoxsul şagirdlər] üçün maaş almağa çalışacağı kimi, xəzinəyə pul toplamaq üçün yaxın zamanlarda milli

bir müsəmirə [konsert] tərtibinə şüru eyləmişdir [başlamışdır].

Qaradonluda

Qaradonlu camaat vəkili Hacı Allahyar Hüseynov Bakı qubernatoruna böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“Camaat arasında xəstəlik gündəngünə şiddət peyda etməyə və həkim və davacat olmadığına cəhət, buraya həkim, davacat göndərilməsini camaat sizdən təmənnə edir.”

Qızdırma

Cavad qəzasının Muğan mahalı camaatından, mahalda qızdırmanın şiddət etdiyi və tədavi edilmədiyi haqqında Bakı qubernatoruna varid [daxil] olmuş teleqraf xüsusunda qubernator Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə [Səhiyyə Nazirliyinə] müraciət etmişdi. Buna cavab olaraq Bakı quberniyasının Həkimlər İdarəsi qubernatora məlum etmişdir ki, məlum Petropavlovka köy həkiminə düsturüləmə [təlimatnamə] göndərilmişdir ki, baş feldşer Vladimir Kapustini Muğana göndərsin və tədavi üçün lazımı davacat məzkur [deyilən] feldşerə versin. Bundan əlavə, Cavad qəzasında qızdırma və başqa xəstəliklər intişarını [yayılməsini] nəzərə alaraq, idarənin davacat şöbəsinə xəbər verilmişdir ki, Petropavlovkaya təcili bir surətdə lazımı davacat və ələlxüsüs kinə göndərsin.

BİRJADA

Kerenski minlik 950-1000 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 10 faiz və xırda 20 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 800-1600 manata qədər, yüzlüyü 250-380 manata qədər və xırdası 50-80 manata qədərdir. Türkiyə kağız lirəsi 210 manat və Zaqafqaz bonu min manata 5 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 910 manat, altun onluq 1100 manat, imperial 750 manat və Avstriya altunu 2200 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 32 manatdır.

Bakı bonunun min manatı İranda 3 tümən 8 qran olmuşdur.

Susinin topu 1000 manata gedir.

FİRQƏ VƏ CƏMIYYƏTLƏR

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Pasport verilir

Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə pasportu olmayan qaçqınlara pasport verilir. Binaənileyh [ona görə], pasport almaq üçün buraya müraciət etməlidirlər.

Qaçqınlara bilet

Qars qaçqınlarından Əliəkbər Abbas oğlu, Haşım Abbas oğlu, Lalə Vəli qızı və Abbas Haşım oğlunu Cəmiyyəti-Xeyriyyə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] göndərmişdir ki, məzkurların [deyilən şəxslərin] Ağstafaya getmələri üçün onlara məccani [pulsuz] bilet verilsin.

Qaçqınlara himayət

Təşrini-saninin 8-də Şah məscidində olan Qars qaçqınlarından Güllü Məhəmməd qızını Hacibaba Xanbutayev və Fikri Şükrü oğlunu müsəlman səhnəsinin ak-

tyoru Əhməd bəy Qəmərinski evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşlərdir. Fikri Şükrü oğlunu aparmaq üçün Əhməd bəy kəndisi gəlmədiyindən, əvəzində Həsənağa Rəsulzadə cəmiyyətə imza vermişdir.

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi təhti-idarəsində [idarəsi altında, himayəsi altında] olan qaçqınların miqdarını atıdək [aşağıdakı] cədvəl göstərir:

1) Hacı İmaməli məscidində olanlar 53 nəfər;

2) Səfa məktəbi binasında olanlar 170 nəfər;

3) Dövlətoğlu təkyəsində olanlar 63 nəfər;

4) Tamojna məscidi cənbində [nəzərində] olanlar 21 nəfər;

5) Məhəmmədli məhəlləsində olanlar 20 nəfər;

6) Şah məscidi cənbində olanlar 55 nəfər;

7) İttifaq məhəlləsində olanlar 85 nəfər;

8) Hacı Bani məscidi cənbində olanlar 7 nəfər.

Cümlətanı 474 nəfərdən ibarətdir.

Bu qaçqınların hər birisinə Cəmiyyət gündə bir girvənkə yarım çörək verdikdə, hər gün qaçqınlara 17 pud 31 girvənkə çörək gedir.

Qaçqınlara ianə

Qaçqınlara ianə toplamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə lazımlı gələn yerlərə ianə qəbzləri tapşırılmışdır. Dünkü gün Çanaqqala qəhvəsində olan qəbz dəftəri mövcubincə [dəftərinə əsasən] işbu ianələr Cəmiyyətə vəsul olmuşdur:

Məşhədi Novruzqulu Məhəmmədov 300 manat, Tərəfdari-füqərə [Füqərə

tərəfdarı] 200 manat, Ağamoğlan Babayev, Zeynalabdin Zeynalov, Əliəğa Mahmudzadə, İbad Qədirov, Rza Mirzəyev, Əliqulu Cumay oğlu, Əliyar Quliyev, Asəf Abdullayev, M. Əmirbəyov, Məşhədi Rüstəm, Lazım Mikayılov, Muxtar Kərimov, Cəbrayıl Ağacanov, Mirzə Həsən Rzaquluyev, Əliheydər Babayev, Nəsir Kazımov, Ağaqulu Həsənov, Yusif Nəcəfov, İsmayıl Ağəliyev, Ağakərim Mehdiyev, Salman Novruz, Əlinağı Aslanov, Həsənağa Ağayev və Paşa İrəvani hər biri 100 manat və bunlardan əlavə, toplanmışdır 2806 manat. Cümlətan Çanaqqala qəhvəsindən 5706 manat (beş min yeddi yüz altı manat) ianə varid olmuşdur.

Ciddiyyət lazımdır

Şənbə günü təşrini-saninin 8-də axşam saat 7-yə Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi idarəsinin iclası təyin edilmişdi. Üzvlərin əksəriyyəti iclasa təşrif gətirmədiklərindən sədr, Qasım Qasimov iclası düşənbə [bazar ertəsi] günü ayın 10-da axşam saat 7-yə təyin etmişdir.

“Müsəvat”da

Düşənbə günü təşrini-saninin 10-da axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsəvat”ın Bakı Komitəsi iclası təyin edilmişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Roma qəzetəsi müxabiri Tiflisdə

Romada nəşr edilməkdə olan “İrus” qəzetəsinin müxabiri srağagün Tiflisə varid olmuşdur [gəlmişdir].

Gürcüstan qasidi

Srağagün Gürcüstan Xariciyyət İşləri Nəzarətinin qasidi posta və diplomasi övraqla [sənədlərlə] Roma, Paris və Londona mütəvəccihən [doğru] hərəkət etmişdir.

Təxsis

Məclisi-Müəssisanın Dəmiryol komissiyası 1918-ci ildəki dəmiryol məxaricatını ödəmək üçün 52 milyon 284 min 920 manatın təxsis edilməsinə [ayrılmasına] dair olan dekretin projesini qəbul etmişdir.

Bolşeviklərin işi

Daxiliyyət naziri bolşeviklər haqqında və bu yaxınlardakı çıxışlarda iştirak etmiş olan əşxasın [şəxslərin] bütün işlərini Tiflis İstinaf Məhkəməsi [Məhkəmə Palatası] müddəyi-ümumisinə [prokuroruna] verilməsini əmr etmişdir.

Bolşeviklər

Axırıncı çıxış əsnasında Laqodexidə həbs edilmiş olan 30 nəfər bolşeviklər Tiflisə götürülmüşlərdir. Bunların cümləsi Metex qalasına salınmışlardır.

Bolşeviklərin yenidən çıxışı

“Obnovleniye” qəzetəsinin yazdığına görə, srağagün gündüz saat 4-də Qori qəryəsində [kəndində] bolşeviklərin yenidən çıxışları haqqında məlumat alınmışdır. Atutsk və Axutsk kəndlərində guya məmurlar dəyişilmiş, bir neçə komissarlar özləri getmiş və bir neçələri güclü kənar edilmiş, idarələr bağlanmış, zəmləmlər qovulmuşdur. Torpaq komissyonu kənar edilmişdir.

Qiyamçılar qərargahı kəndlərin cüm-ləsindən nümayəndələr dəvət etmiş və ona tabe olacağına qəsəm yad etmiş-lərdir [and içmişlər]. Qiyamçıların böyük müsəlləh [silahlı] dəstədən ibarət oldu-ğunu söyləyirlər. Bunların miqdarını bəziləri iki min və bəziləri iki yüz təyin edirlər. Hərəkət guya get-gedə intişar tapmaqda [yayımaqda] və yeni dairələrə sirayət etməkdədir.

Təşrini-saninin [noyabrın] 5-də Avlevi-də mahalda olan osetin və gürcü kənd-lərinin böyük ictimaları [yığınaqları] olmuşdur. “Yeni hökumət”in bütün idarələri ləğv etmək fikrində olduğuna, 25 təşrini-əvvəldə (köhnə üsul ilə) bütün dəmiryol xətti dairələrində ümumi çıxış olacağına və hökumətə qoşun göndər-məsinə imkan verilməsin deyər dəmiryol xəttinin təxrib ediləcəyinə dair şayiələr buraxmaqdadırlar. Kəndlərdəki mülkə-darlar və dəmiryol xətti boyunda sü-kunət edənlər öz yerlərindən çıxıb getməyi vacib bilmişlərdir.

Gələnlərin rəvayətinə görə, Qori və Mixaylovdan Atotsi və Axutsk dairələri-nə təşrini-saninin 5-də Xalq qvardiya-sından ibarət güclü bir dəstə göndəril-mişdir.

Posta avtomobilinə hücum

Srağagün gündüz saat 3-də Baçışçala denilən yerdə Kazbek mövqifindən [stansiyasından] Tiflisə gəlməkdə olan posta avtomobilinə naməlum bədəfkar-lar [cinayətkarlar] tərəfindən hücum edilmişdir. Şofer, posta aparən və mü-fəttişdən başqa avtomobildə 9 nəfər də sənişin varmış. Zabit Mdivani və qeyri-ləri tərəfindən hücum edənlərə müsəl-

ləh [silahlı] müqavimət göstərildiyi üçün bədəfkarlar bunlardan beşini güllələmiş və posta aparən xidmətçi başından yaralanıb və döyülmüşdür. Posta və sənişinlər büsbütün qarət edilmişlərdir. Sonra avtomobil buraxılıb Metexə gəl-dikdən sonra vüqu olan hadisə xüsu-sunda məmurlara məlumat verilmişdir.

ERMƏNİSTANDA

Ermənilər və Ararat Cümhuriyyəti

Aleksandropoldan [Gümrüdə] xəbər verirlər ki, şəhərdə mövcud siyasi firqə-lər, yəni Erməni Xalq Firqəsi, sosial-demokratlar, ramkavarlar, müstəqil so-sialistlər və Şirak Köylüləri İttifaqı təq-dim etdikləri protestodan əlavə, hazırkı erməni hökuməti əleyhinə olaraq bir xitabnamə nəşr edib, onun iflas edəcə-yini göstərir və bilatəxir [dərhal] Kabinə və bütün Parlaman əzasının [üzvlərinin] istefasını tələb edirlər.

Ədəbi tədqiq

“BİRİNCİ KİTAB”

Gəncə müəllimlərindən Mirzə Abbas Abbaszadə cənablarının əsəri olaraq “Birinci kitab” adlı yeni əlifbanın səkki-zinci təb’i [çapı] mövqeyi-intişara qonul-du [nəşr edildi].

Əlifbanın təlimində müəllif əfəndi iki üsula tabe olmuşdur:

1) Üsuli-sövti ki, səslə (müsəvvitə) [sait] hərflər bununla təlim edilir və:

2) Hecayi [heca üsulu] ki, bununla da səssiz (samitə) hərflər öyrədilir.

Bu iki üsulun tərəfdarlığı ondan nəşət etmişdir [irəli gəlmişdir] ki, müəllifin nə-zərinə guya samitələrin söylənişi bir kəsə müavinəti ilə əda qılınır [ı səsinin köməyi ilə yerinə yetirilir].

Üsuli-hecaya müəllif əfəndinin meyli onun üçündür ki, müəllimlər zinhar [nəbada] hürufun [hərflərin] əda edə biləcə-k səsinə buraxıb, adlarını təlim etsinlər; məsələn, “t” hərfini “tı” kimi.

Şəxsən üsuli-hecanın tərəfdarı deyil-səm də, düşmənləri cərgəsində də bu-lunmamışam. Lakin bunu deyər bilərəm ki, hərəkəsiz əlifbaların təliminə ən yarar bir üsul varsa, o da üsuli-sövtidən ibarətdir. Bizim əlifbamız isə hürufi-implası ilə bərabər, məttəəssüf [təəssüf ki], hərəkələri də mövcuddur. Ona görə bunun təlimində iki cərəyan vardır. Biri xalis üsuli-sövti tərəfdarları ki, bunların birinci dəstəbaşısı mütəvvəfa [mərhum] Çernyayevskidir. İkincisi də hecalı təlimin tərəfdarlarıdır ki, bunların da həm əməli və həm nəzəri tətbiqində çalışanların başlıcası möhtərəm Mirzə Abbasdır. Bu cənab neçə ildir ki, bu yolda çalışır. Təcrübədən hasil olmuş nöqsanları da hər yeni təb’də [nəşrdə] islah edir.

Birinci dərslər hürufi-münfəsilədən [ayrı yazılan hərflərdən] tərtib edilmişdir ki, həm yazıları asan, həm də aralarına hayi-rəsmi [“ə” səsinə göstərən “h” hərfi] yazmaq mümkün olsun (məsələn “dəre”, “dəvə” kimi).

Hər dərslərin başına, təlim ediləcək hərflər “sərməşq” [nümünə] kimi qonulsaydı, yaxud rəqəm kimi əlamətlərlə dərslər biri-birindən ayrılısaydı, gözəl düşərdi.

Nədənsə, kitabın mündəricatı, yaxud föhrüstü də ayrıca dərc edilməmişdir. Ona görə, maddələri arayıb-axtarmaq çocuqlar üçün zordur.

Bir para mənası anlaşılmayan kəlmə-ləri müəllif əfəndi kitabın axırında bəyan etmişdir.

Əlifba dərslərində və hekayələr qis-mində müəllif əfəndi türk sözlərinə kifayətlənib, mümkün olan qədər hürufi-implanın istemalına [istifadəsinə] çalışmış-dır. Ümumun tələffüzünə uyğun bir imla ilə yazmışdır ki, səbələri əsla yormaz. Mə-sələn xoruz, bülbül, fağır, inək, nökar... kimi kəlmələri tamamilən türkləşdirmiş-dir ki, burası ən məqbul və şayani-təhsin [alqışa layiq] bir hərəkətdir. Türk kəlmə-lərində ط [qalın t] və ص [qalın s] hərflərini işlətmək istəməmişsə də, bəzən “otaq”, “tabaq”, “toy” və “taxça” kimi türkləşmiş yaxud saf türk kəlmələrini ط hərfi ilə yazmışdır. Həmçinin ق [q] və خ [x] ara-sında iştibahlı [şübhəli] qalaraq, türk kəlmələrini gah birincisi ilə (“yuqu” kimi), gah da ikincisi ilə (“qalxan” su-rətində) yazmışdır (31-ci səhifəyə baxıl-sın).

“Çəngəl”, yaxud “çəngal” əvəzinə “çəngə” işlədilmişdir (səhifə 25). Halbuki bu kəlmə ot ölçüsünə məxsusdur (bir çəngə ot). Atalar sözü “Yağışdan çıxdım, yağmura düşdüm” əvəzinə nədənsə “Yağışdan çıxıb doluya düşdüm” kimi bir süni ibarə yazılmışdır.

Hekayələrin məzmununa gəldikdə, 6-7 yaşında çocuqların həzmə verə biləcə-yi qədər asandır. Mənzum qismi də uşaq zəhnini yoran şeylərdən deyil. Tapmacaları, yanılmacları da faydalıdır. Heyfa ki, azdır. Mənzumələr altında

“Müəllim Naci” və “Ayn. Ayn.” imzalarından başqasına təsadüf etmədik.

Yazı qismən zəifdir. Bu barədə müəllif əfəndi çox çalışmışdır. Hətta müəllimlər üçün kitabın axırında bir düsturüləmə [təlimatnamə] də yazmışdır. Amma çifayda, məqsədinə nail olammamışdır. Təbii ki, yazı kimi mühüm bir məsələnin barəsində bir-iki səhifə kifayət edəməz. Bunun barəsində xüsusi bir kitabça yazmalı idi, yaxud həmin düsturüləməldə geniş və aydın bir məlumat verməli idi ki, səthi müəllimlərimiz ondan istifadələyə bilsin.

Kitabın süvər və əşkalına [rəsmlərinə və şəkillərinə] gəldikdə, bunların milliləşməsi üçün müəllif əfəndi artıq səy etmişdirsə də, rəssam əfəndi bir çoxlarında müvəffəq olammamışdır. Məsələn, “ada” rəsmi əsla və qəta [qətiyyə] cəzirəni [adanı] andırmayır. “Baş” əvəzinə araxçılıq bir “Şərq qiyafəsi” göstərilməşdir.

Ümumən deyə bilərik ki, kitabın bir dərs kitabı olmaq üzrə faydası və mühəssənəti [yaxşı tərəfləri] pək çoxdur.

Qiyməti 12 rublə, məhəlli-müraciəti [müraciət ediləsi yeri] Azərbaycan kütüb-xanaları və Gəncədə “Mədrəsə” kütüb-xanasıdır.

Böylə əsərlərin bolluğunu arzu edənlərdəniz.

Fərhad Ağazadə

İtibdir

İkinci polis müfəttişliyindən verilən, Seyid Həsən Möhsünov adına itibdir pasport; saqitdir [etibarsızdır].

14029

İki dəllək lazımdır

Adres: Qubernski küçə, Bazarnı küçənin küncündə, ev nömrə 54.

Dəllək dükanı “İslamiyyə”.

14027

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavər-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armysanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseyinzadə

Sifilis, terbiyer, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

11470

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Professor Buyneviçin müsəkkər [sakitləşdirici] kabinetinin sabiq assistenti

Doktor Q. Musəalyans

Ürək, mədə, bağırsağ və qeyri daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir səhərlər 9-dan 12-yədək, axşamlar 5-dən 7-yədək. Ünvan: Karantinni və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə (Telefonu küçənin başında). Telefon: 40-22.

11446

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrazi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

9090

Əİ ilə neft çıxaranlar cəmiyyəti və ittifaqının mütəhhd idarəsi

Öz üzvlərindən təvəqqe edir ki, bu il noyabrın 20-nədək hər gün səhər saat 10-dan 2-yədək idarənin kontoruna (Olqinski, nömrə 5) təşrif gətirsinlər və sabiq Zəmindarlıq İdarəsi ilə bağlanmış olduqları son müqavilənamələrini özləri ilə gətirsinlər ki, neft rəhni ilə müavinəti-nəqdiiyyə almaq

məsələsi ilə əlaqədar olaraq Məadin okruqunun [Mədənlər dairəsinin] nahiyə mühəndisi tərəfindən tələb edilən məlumatı əxz etmək mümkün olsun.

14028

Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Dövlət Teatrosu

səh. 201. “ərbəin günü”: İmam Hüseyin və tərəfdarlarının şəhid edildikləri Kərbəla hadisəsinin qırxıncı günü.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh.203. “hökumətin tərəfini saxlayacağı və ədaləti böylə yerinə yetirir”: güman ki, arada bəzi sözlər itmişdir; qəzetdə belədir.

səh. 204. “Bəydilli”: indiki Yevlax rayonunun Bəydili kəndi.

“Bala Yengicə”: indiki Yevlax rayonunun Yenicə kəndi.

Teleqraf xəbərləri

səh. 205. “Yüzə qədər əsir və mitralyoz qənimət alınmışdır”: qəzetdə “qənimət alınmışdır” yerinə “əsir alınmışdır” getmişdir.

səh. 207. “Lokal-Anzeyqer” [Der Berliner Lokal-Anzeiger]: 1883-1945-ci illərdə Berlin-də alman dilində nəşr olunan gündəlik qəzet.

Qəzetələrdən

səh. 209. “Raysuli dəstələri”: Ölkəsindəki işğalçı güclərə qarşı mübarizə aparan, Mərakeşin hərbi və siyasi xadimi olan Əhməd Raysulinin başçılığı altındakı dəstələr nəzərdə tutulur.

Dağıstan qiyamı nədən törədi?

səh. 214. “Əlmüminu qırrun kərim vəl-münafıqu xibbun ləim”: “Mömin sadələvh və comərd, münafıq isə alçaq və xəsis olar.” (ərəbcə; hədis)

“Şura”: Teymurxanşura, indiki Buynaksk şəhəri nəzərdə tutulur.

“Verden qalasını fəth etmiş kimi”: Fransa'nın şimal-şərqində yerləşən Verden [Verdun] şəhəri ətrafında, Birinci Dünya

müharibəsinin gedişində Qərb cəbhəsinin ən irimiqyaslı və ən qanlı hərbi əməliyyatlarından biri olan Verden döyüşü [Bataille de Verdun] cərəyan etmişdi.

səh. 216. “sumaq”: iri bir xalça növü.

Çörəyin bahalıqına dair

səh.217. “1) Salyandan Kür boyu dənizə qədər...”: burada, maddələrin nömrələnməsi əsnasında “3” nömrəsi ardıcıl olaraq 2 dəfə getmişdir; düzəlttik.

“Astanlı”: Neftçala rayonunun kəndi; qəzetdə “Aslanlı” getmişdir.

“Züd-Ostski Qoltuq”: indiki Neftçala rayonunun kəndi olan Cənub-Şərqi Qoltuq nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri

səh. 219. “Petropavlovka”: indiki Sabirabad şəhəri nəzərdə tutulur; qəzetdə səhvən “Petropavlovsk” getmişdir.

Firqə və cəmiyyətlər

səh. 220. “Hacı Bani məscidi”: İçəri-şəhərdə, Şirvanşahlar sarayı yaxınlığında XVI əsrə aid memarlıq abidəsi; qəzetdə “Bani” yerinə “Banu” getmişdir.

“Çanaqqala qəhvəsi”: Bakıda, Olqinski (indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə) küçəsində qəhvəxana.

Gürcüstan xəbərləri

səh. 221. “zemlemer”: kəndlərdə torpaq sahələrin sərhədlərini və təyinatını müəyyənləşdirən məmur.

Ermənistanda

səh. 222. “ramkavarlar”: Ermənilərin Osmanlı imperiyasında qurduqları, Ermənistan Respublikasında da fəaliyyətini davam etdirən liberal-demokratik Ramkavar Azatıkan Partiyasının tərəfdarları nəzərdə tutulur.

“Birinci kitab”

səh. 223. “kəsrə”: ərəb əlifbasında,

hərflərin altına qoyulan və o hərfdən sonra “i/i” saitinin gəldiyini bildirən işarə.

“hərəkə”: ərəb əlifbasında, sait səsləri göstərmək məqsədi ilə hərflərin üstünə və ya altına qoyulan işarələr.

“hürufi-impla”: ərəb əlifbasında, əslində samit səsi ifadə edən, fəqət yerinə görə uzun saitləri də göstərən bəzi hərflər.

“hayi-rəsmi”: ərəb əlifbasında “h” səsini ifadə edən və tələffüzləri bir-birindən müəyyən qədər fərqlənən “h” hərflərindən biri (buna “gözəl h” də deyilir); ərəb əlifbasıyla yazılan türkcə (azərbaycanca) mətnlərdə bu hərflər həm də “ə” səsini göstərirdi.

səh. 224. “Ayn. Ayn.”: Abbas Abbaszadə nəzərdə tutulur.